

Ami történt a drámapedagógia területén...

Szakall Judittal beszélget Kaposi László

Szakall Juditot igazán nem kell bemutatni a magyar drámapedagógusoknak – hiszen a magyar gyermekszínház egyik legjelentősebb alkotója, közel 20 éven át a Marczibányi Téri Művelődési Központ igazgatója, 1992-94-ben elnökhelyettese, 1994-2002 között elnöke a Magyar Drámapedagógiai Társaságnak, ezt követően 2006-ig alelnöke. Hosszú időn keresztül tagja, majd elnöke volt a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Kollégiumának, Mezei Éva-díjas... (Nem sorolom tovább: szakmai életrajza a drámás honlap Adattár rovatában megtalálható.)

Újragondolva a fenti mondatot: talán csak a legfiatalabbaknak kell bemutatni... Mert – reméljük – mindig jönnek fiatalok, akiknek minden és mindenki újnak számít. (Hátha közülük is olvassa valaki ezt a lapot!)

Juditot a kezdetekről faggattam: elsősorban az MDPT megalakulásától az ő egyesületi elnökké választásáig terjedő időszokról. Persze néha tovább is mentünk időben. És vissza...

– KL: Jó messzire kell visszamennünk...

– SZJ: Valamikor 1985-86 tájékán megszűntek az országos gyermekszínház találkozók, és akkor te csináltál Gödöllőn egy országos találkozót. Arra emlékszem, hogy mi ott voltunk a Felhőtlenel. Ez '89 tájékán lehetett...

– Két különböző országos színház találkozó rendezvénytípus, és összesen három ilyen rendezvény volt Gödöllőn: két országos diákszínház és egy gyermekszínház országos. A diákszínház találkozókat azért csináltuk meg, mert próbáltuk elérni azt, hogy ne két évente rendezzenek országos fesztivált, hiszen évente hozunk ki darabokat, ne büntessék a csoportokat, és erre nem voltak hajlandók: mert a KISZ úgy adja a pénzt hozzá, meg beállt ez a rend, meg különben is... A Soros Alapítványnál pályáztunk, és a Gödöllői Művelődési Központ kapott is pénzt. Diákszínház találkozókkal kezdtük, ezek nagyon sikeres felmenő rendszerű rendezvény lettek: lezsűrítettük néhány helyszínen, nem minden megyében, az előadásokat. Az biztos, hogy az 1989-es egyesületalapítás előtt volt a gyermekszínház találkozó is. Az is felmenő rendszerű volt, itt már a megyék túlnyomó részében volt előzsűrítés, mert akkor már, ahogy mondtad, jó pár éve nem volt országos. Nem csinálták meg az addigi szervezők. És én pontosan azért kértem rá pénzt, mert azt gondoltam, hogy a sikeres diákszínház találkozók után van egy „mozgatható” zsűrünk, a gödöllői igazgatóm, Kecskés József pedig hagyott dolgozni. Erős tapasztalatom volt, hogy mennyire más a gyermekszínház találkozók szakmai közege. Például a diákszínházok közül soha nem jelentettek fel, a gyermekszínházok közül viszont igen: „mert nem a mi csoportunk jutott tovább”, jelentettek az akkori minisztériumnál, az alapítványnál, ahol lehetett. A döntő természetesen Gödöllőn volt, és jó pár izgalmas előadás szerepelt ott.

– 1988 nyarán mutattuk be az Origo Színpaddal a Felhőtlen című előadást, és 1989-ben volt a gödöllői... És küszködünk azzal a hatalmas, széles színpaddal. Emlékszem, hogy Uray Péterek is felléptek Gödöllőn – megmaradt, hogy nem nagyon hagyott világitani engem, mert kellett neki az idő a saját előadását bevilágitani. És 1990-ben volt a SZÍN-FOLT.

– Ez budapesti bemutató volt.

– Igen, budapesti. De az volt az érdekes, hogy itt voltak először határon túli magyar gyermekszínházok. Ez nem volt országos. Németh Kati szervezte. A kárpátaljai gyerekeknek még villamosra sem volt pénzük, oda kellett menni értük a Nyugatiba. Olyan lecsúsós, harmonikázó pamut harisnyanadrág volt rajtuk... Annyira elütő volt akkor a kárpátaljai gyerekek szegénysége, de eljöttek és felléptek. Sok budapesti gyereknek új volt az, hogy élnek a határon túl is magyar gyerekek. 52 budapesti csoport indult, a végén a 30 fővárosi mellett három csoport volt akkor itt Erdélyből, Kárpátaljáról és Felvidékről. Ez még nem Weöres Sándor néven futott. A következő évben, 1991-ben írta ki az egyesület az első olyan találkozót, amit Weöres Sándorról nevezünk el. Azt biztosan tudom, hogy a gödöllői után az első országos találkozó Monzák Péter volt a gazdája, és ez, igen, 92-ben került megrendezésre. És azt hiszem, hogy ez Lakiteleken volt. Meg Tiszasáson.

A következő években egyszer valamiért úgy döntött az elnökség, hogy két évente lesz... Óriási nagy felzúdulás lett ebből, hiszen az a csoport, amelyik abban az évben csinál valamit, az kimarad, mert nem tudja megmutatni, amit létrehozott. Vissza is vonta a döntést az elnökség...

– *Az biztos, hogy ezt a döntést én akkor nem támogattam.*

– Én sem támogattam, nekem ez személyesen is „fájdalmas” volt. Amikor elkészültünk a gyerekszínjátzó csoportjaimmal egy előadással, akkor abban az évben soha nem volt országos fesztivál, hanem mindig a másik évben. Meghívtak bennünket a pécsi országosokra, ezzel nem volt gond, de mindig a módszertani bemutatóra mentünk.

– *A gyerekek pedig nem kapták meg a fesztiválélményt...*

– Minden évben megrendeztük az országost – most a huszonkettedik Weöres Sándor országos találkozónál tartunk. Az első kettő országos lebonyolítása meglehetősen szervezetlen volt, apránként sikerült rendbe tenni. Érdekes, hogy a megyei szervezők, a rendszerváltást túlélve, úgy érezték, hogy szakmai kötelességük ezt megrendezni. Egyébként nekik köszönhetjük, hogy a gyermekszínházi országos rendszerre megmaradt: a megyei szervezők hosszú éveken, évtizedeken keresztül bevállalták azt, hogy ők a helyi gazdái a megyei Weöres Sándor fesztiváloknak, és szerintem ezen múltott. Nyilván ott volt a Társaság, aki ezt országosan felkarolta és kézben tartotta, de ha a megyéknél nincsenek ott azok az emberek, akik ezt a szívükön viselik, akkor nem lett volna belőle az, ami most.

– *Az, hogy a gyermekszínházi országos találkozójából ilyen több száz csoport részvételével zajló rendezvénysorozat lett, az azon múltott, hogy a közművelődési intézményrendszer működtette?*

– A személyeken múltott. Abszolút meghatározó volt, hogy az egyes megyékben ki az az ember, aki csinálja. Mindenki természetesen gondolta – és vállalta. Nem volt kötelességük! A rendszerváltás után nem volt állami feladat, hogy márpedig gyermekszínházi országost kell szerveznie minden megyének, ennek ellenére a megyei művelődési központokban dolgozó kollégáink ugyanúgy tovább csinálták, csak éppen szakmai elhivatottságból. A Társaságnak elnökhelyettese, vagy már elnöke voltam, amikor egyszer összehívtuk azokat a kollégákat, akik a megyékben szerveztek (ezt egyébként később, amikor már beindult a rendezvény, akkor évente tettük). Emlékszem rá, hogy meglepett, mennyire hajlandók ezt a dolgot felvállalni, a sajátjukként kezelni, és működtetni.

Amikor kezdett a rendezvény presztízse nőni, és ez 1993-94 tájékán volt, akkor már versenyzettni lehetett, hogy ki tartsa a következő országost. És így került Paksra, majd Ajkára az országos találkozó...

– *Volt olyan, hogy Budapestre került az országos?*

– Eleinte nem. Akkor lett Budapest a helyszín, amikor már nem volt más jelentkező rá. Sokkal jobb anyagi kondíciók voltak. Amikor elkezdett romlani a helyzet, a kilencvenes évek végén, akkor lett Budapest rendszeres helyszín. A megyei találkozók sokkal jobb anyagi helyzetben voltak, nem volt ez a rizikó, hogy vagy lesz pénz, vagy nem, vagy lesz találkozó, vagy nem. Valahogy mindig volt, olyannyira, hogy például enni adtak a gyerekeknek, hogy kétnapos rendezvények is voltak, ott lehetett aludni, és a regionális bemutatókkal sem volt probléma, azokat meg lehetett szervezni két napra. Mindezt a megyék a saját keretükből meg tudták oldani. Mindig hozzá tudtak tenni annyit, hogy az egész nem volt kérdéses. Tehát nemcsak az NKA, ami egy idő után bejött a képbe, volt az egyetlen forrás. Most ott tartunk, hogy ha kevesebbet ad az NKA, akkor nem lesz fesztivál, vagyis teljes mértékben megváltozott a helyzet, saját költségvállalás ma már nincs.

– *Ezek szerint az újraközpontosítás, az ismét államivá tétel nem mai találmány, már jóval előbb megjelent...*

– A 2000-es évek elejétől kezdett nagyon gyorsan romlani a helyzet... Egyes megyéknél ma annyira nincs pénz, hogy a szervezőknek már telefonra sem jut, értesíteni sem tudják a csoportokat...

– *Judit, abból a DPM-ben 2006-ban megjelent írásból és a hozzá tartozó táblázatból, ami itt van az asztalon előttünk, azt látom, hogy mintha nem a Társaság csinálta volna az 1990-es évek elején a módszertani képzéseket. Mintha nem a Társaság adott volna ki könyveket, nem az szervezte a mesterkurzusokat, a külföldi tanulmányutakat.*

– Le kell szögezni, hogy ebben az időben négy meghatározó szereplő van itt: van a MDPT, van a Marczibányi tér, vagy te, és vagyok én. Ez nem szerénységről vagy álszerénységről szól: ezt az első időszakot ez határozta meg. Onnan kezdve, hogy én 1988-ban a Marczibányi Téri Művelődési Központ igazgatója lettem, az intézmény tevékenységére rányomtam a bélyegét az, hogy nekem mi a fontos. Amellett, hogy elláttuk a kerületi feladatainkat, nekem pedig fontos volt a gyermekszínházi, a drámapedagógia, a színházi nevelés, és minden, ami ebbe a körbe tartozik. Amikor a Társaságban elnökhelyettesé választottak...

– *Az mikor volt?*

– 1992-ben. Amikor elnökhelyettes lettem, akkor már úgy volt, hogy az „elvi dolgokat” vitte Tibor (é. *Debreczeni Tibor*), meg a Társaság képviselőjét kifelé, míg a technikai feladatokat, a menedzselést vittem én. Ehhez nekem nagyon szerencsés „adottság” volt a Marczibányi tér, megfelelő háttér volt a munkához. És ez az intézményi háttér végig megmaradt az elnökhelyettesi, majd a kilencéves elnöki munkám, majd újra az alelnökségem alatt. Olyan intézményi háttér volt, ahol mind a személyi, mint a technikai feltételek adottak voltak. Ez azért fontos, mert számtalan dolgot *nem* lehetett volna megcsinálni a Marczibányi tér nélkül. Például egy Színház-Dráma-Nevelésen a technikustól a takarítóig, a reklámszakemberekig, a pénzügyesek is, mindenki bedolgozott a rendezvénybe, és a magáénak érezte azt. Mindezt úgy lehetett megcsinálni, hogy én a menedzselési részét vittem, te vitted a szakmai részét, és ez hihetetlen jó párosítás volt. Hogy megjelenhettek az első könyvek, úgy, hogy Szauder Eriknél – Isten nyugosztalja! – elérted, hogy hozzon és fordítson le könyveket, hogy megszerkesztetted a mai napig a legjobb könyvet, a Drámapedagógiai olvasókönyvet, ami alapmű, marad is valószínűleg még hosszú ideig. Számtalan dolog megtörtént, ide kerültek a külföldi előadók a Marczibányi térre, gyakorlatilag a drámapedagógia világviszonylatban is élvonalba tartozó előadói közül minden évben megjelent valaki a Marczibányin egy meseterkurzus keretében. Elindult a Színház-Dráma-Nevelés, ami ugyanúgy a gyermekszínháztudás, a drámapedagógia és a színházi nevelés elterjesztését szolgálta. Ennek a szakmai részét te csináltad. Én azt tettem, hogy dolgok mellé álltam, és mivel fontos volt, elértem, hogy mindezek megtörténhessenek. Nem véletlen, hogy több száz ember vett részt a SZDN programjain, hogy a nyári kurzusok dugig voltak érdeklődőkkel. A Marczibányi tér „imázsát” ez teljes mértékben meghatározta. A kilencvenes évek végén mindenki tudta, ha kimondtad az intézmény nevét, már a hivatalokban is, hogy ez a drámapedagógia hazai központja. A Drámapedagógiai Társaság mint szakmai szervezet ott volt, de azt kell, hogy mondjam, mindenhol és minden mögött személyek vannak. Mint ahogy a megyei gyermekszínháztudó bemutatóknál utaltam erre, itt is mindegyik rendezvény mögött, nincs mese, nem szervezetek, hanem konkrét személyek vannak, akik egyes dolgok mellé állnak. És tények vannak. Tények a képzések, a külföldiek kurzusai, de az is, hogy a Marczibányi téren indulhattak el a 120 órás kurzusok, hogy a mai napig is maximális létszámmal működnek, és mindazok a programok, amiket soroltam már. Ehhez persze kellett olyan munkatársak a Marczibányin, mint Németh Kati, Juszcsák Zsuzsa, és még sokan mások, akik ezt felvállalták, csinálták.

– *Emlékszem, hogy az első 120 órás kurzust Gödöllőn csináltuk meg, és azon már részt vettek a Marczibányi tériek közül többen is. És közülük, később is, nagyon sokan. El kell, hogy mondjak egy példát. Egy órával ezelőtt vizsgáztattam egy drámás egyetemi képzés egyik hallgatóját, aki nem tudott egy normális távolítást mondani egy konkrét problémára. A Marczibányi éppen arra járó könyvesboltos munkatársát állítottam meg, hogy találjon ki az adott problémára egy lehetséges távolítást. Mondott egyet kapásból, és ment tovább, végezni a munkáját. Merthogy ő is végigcsinált egy drámapedagógiai tanfolyamot. (Ott volt az előtérben néhány színész-drámatanár is, de az nem lett volna korrekt a hallgatóval szemben, ha őket kérdezem meg.) Azt gyanítom, hogy voltak olyan évek, amikor a portást is nyugodtan megkérdezhettem volna itt szakmai dolgokról.*

– Fontos, hogy kik ezek az emberek. A Kerekasztal, a Káva nagy része a te tanítványaid, vagy volt munkatársaid, köztük azok, akik Mogyoródon, Gödöllőn a színházszínháziak voltak. És a Kerekasztalban ott vannak az én tanítványaim is. Emlékszem arra, hogy például *A gyapot énekében* Eda (Romankovics Edit), Bandó (Sereglei András), Hugi (Lipták Ildikó), akik most már vezető drámapedagógusok, ők játszottak a te csoportodban, láttam azt az előadást... Ezek a dolgok nem véletlenek.

– *És az Origóból jön Nyári Arnold, Bethlenfalvy Ádám... Igen, ha ilyen generációs továbbélését nézzük a dolgoknak, akkor említsük meg, hogy például Takács Gábor egy Marczibányi téri rendezői tanfolyamra járt hozzánk, és valamikor utána hívtam ki Gödöllőre dolgozni 1993-ban, a Kerekasztalhoz.*

– Aki pár évvel később megalakította a Kávát.

– *Vagy más példa: Dafti (Török László) 1993-ban járt a Marczira egy Eileen Pennington kurzusra, és 1994-ben végzett, szintén a Marczin a 120 órás tanfolyamon (nemrégiben éppen tőle hallottam, ezért tudom pontosan a dátumokat), hogy egy másik jeles kollégát említek. És nyilván lehetne még nagyon hosszasan sorolni azokat, akik nem a TIE-társulatokban dolgozók szűkebb körében voltak benne.*

– Például a Pest megyei gyermekszínházi rendezői tanfolyamon ott volt Kis Tibi (Fót), Lukács Laci (Budakeszi) a Marczibányi tér pinceklubjában, ami akkor még egy lepukkant ifjúsági klub volt, amiből később a Rézmál kávézó lett, ott tartottuk a foglalkozásokat. Ez valamikor a kilencvenes évek elején lehetett. Nagy András László szervezte – keresett hozzá embereket, és mi tanítottunk rajta.

– *„Részösszefoglalás”, rögzíteném a dolgokat: a Drámapedagógiai Társaság mint vagyoni nélküli, intézményi háttér nélküli civil szervezet, amelyik a funkciókat örökölte, és a lakhatási engedélyt, hogy oda van bejelentve a Corvin térre (még ma is), szóval ez a szervezet megvalósítóként nem nagyon volt benne a létrejövő dolgokban, hanem legfeljebb háttérként, tanácsadóként, elvi segítőként. De effektíve nem ő csinálta, és akkor az a sor, amit az előbb elmondtál, rendezvényektől a könyvkiadásig, nyári táboroktól a külföldi kurzusokig, az nem a Társaság munkája volt.*

– Fontos megjegyezni, hogy míg a rendszerváltás környékén egyes civil szervezetek bent maradtak a Corvin téren, a Magyar Drámapedagógiai Társaság eljött onnan, egy fillér nélkül. Akik ott maradtak, azok közül sokan ügyesen, sokkal ügyesebben szervezték a dolgaikat, kaptak például állásokat, vagy félállásokat, és ezzel bért ahhoz a munkához, amit csináltak. Tehát ott, ahol nem volt teljes a szakítás, ott ezt nyereséggel tudták megoldani, és úgy, hogy közben a civil szervezet függetlensége megmaradt. Sajnos mi egy fillér nélkül kényszerültünk elkezdni a munkát, miközben olyasmit vállaltunk fel, ami bizony állami feladat lett volna.

– *Tehát jobban jártunk volna, ha nem „viharos” a távozás?*

– Voltak olyan civil szervezetek, ahol több állás költségét is bevállalta a valamikori Népművelési Intézet-jogutódja, az akkori Országos Közművelődési Központ.

★

– *A magyar drámapedagógusok 1992-es angliai tanulmányútja kapcsán induljunk ki abból, hogy annak a szervezője a Kecskeméti Ifjúsági Otthon és a Marczibányi Téri Művelődési Központ volt, ebben a sorrendben!*

– Az elindítója a tanulmányút szervezésének Kecskemét volt, a Marczibányi csatlakozott hozzá és beállt a szervezésbe.

– *A résztvevői kör is kettős volt: a két szervező intézményhez kötődő kollégák vettek részt rajta. Talán a résztvevő társaság harmadát tették ki a Kecskemét környékiek, a többiek a Budapestről és környékéről jöttek.*

– Arra emlékszem, hogy mindenki fizette a saját utazási költségét, és a londoni tartózkodását is... Londonba jöttek fel értünk birminghami meghívóink, a program szervezői, David Davis és munkatársai.

– *...Két olyan kör együtt 10 napig, amelyik nagyon másként élte az életét. Az egyik csoport például képes volt éjszakába menően vitatkozni a zsúfolt, egész napos programok során felmerült szakmai kérdésekről...*

– Mindenesetre szakmailag megtermékenyítő volt ez az utazás.

– *Az is a kecskeméti szervezésében történt, hogy 1992 őszén egy panzióban összejöttünk egy hét végére, és a terminológiáról vitatkoztunk, mert az angliai tanulmányúton elég hamar rájöttünk, már csak a tolmácsok szenvedéséből is, hogy nincs meg az a magyar fogalomkészlet, amire le lehetne fordítani az angol kifejezéseket.*

– Nagy viták voltak.

– *És igazából nem tudta elvégezni ez a találkozó azt, amiért létrejött, mert amikor később a Neelands-könyv fordításán dolgoztunk (Szauder) Erikkal, akkor még mindig gondok voltak a szakkifejezésekkel. (Ez meg is látszik a különben kiváló szakkönyv magyarításán.) De legalább elindultunk...*

Az az emlékképem van ezekről a szakmai programokról, hogy többnyire jó hangulatúak volt, és teljesen „amatőrök”. Hogy nincs pénz sehol a fedélzeten, sehol semmiben, de fontos az ügy, és összejövünk és csináljuk. Szívvel, lélekkel. Mintha az amatőr színjátszás egyik fajtája lenne, ott szoktak hasonló szakmai beszélgetések „megesni”.

★

– *Judit, hogyan emlékszel vissza az egyesületen belüli 1992-es és 94-es választásra?*

– 1992-ben elnökhelyettesnek választottak, ezt említettem már. Akkor még a közgyűlés választotta az elnökhelyettest is. Úgy éreztem, hogy amiért engem választanak, az éppen a szervezőmunkám volt. Azt látták, hogy az operatív munkában gyakorlatias vagyok. Nyilván akkor még fiatalabb is voltam, tele lendülettel. Soha életemben nem törtem vezetői posztra. Erre van egy elméletem: vannak emberek, akik alkalmasak vezetőnek, és ez onnan derül ki, hogy mások megválasztják őket. Vagy meg akarják választani őket. Engem úttörő őrsvezetőnek, vagy szakszervezeti bizalminak is megválasztottak – valahogy természetes volt az, hogy rám bízták magukat emberek, csoportok. Nem én akarok vezető lenni, hanem amikor vezetőt keresnek, akkor eszükbe jutok az embereknek. Amikor a Marczibányi térre jöttem igazgatónak, akkor abban volt tudatosság, de az előző helyeken és később sem: ott „kiválasztódtam”.

Amikor a 94-es választás volt, akkor jól látható volt sok ember számára, hogy én helyettesként kvázi elnöki feladatokat láttam el. Mindazoknak nyilvánvaló volt ez, akik részt vettek ennek az időszaknak a programjain, képzésekein, egyéb rendezvényein. Közöttük drámapedagógusok és színjátszók egyaránt megtalálhatók voltak. Ez már más korosztály volt, mint azok, akik a 80-as években Tibor (Debreczeni Tibor) „szellemi holdudvarába” tartoztak, és akkor vettek részt az akkori programokban. Közülük sokan a kilencvenes évek közepén annyira aktívan már nem voltak jelen a Társaság munkájában. De helyettük jöttek azok, akik a fesztiválokon indultak, akik a DPM-be írtak, akik bemutató foglalkozásokat tartottak az SZDN-en, akik részt vettek a mesterkurzusokon stb. Elindult, részben pedig meg is történt egy generációváltás. Ezeknek az embereknek az én tevékenységem jobban garantálta a Társaság sikeres képviselőségét.

Azt mondanom sem kell, hogy nekem ebből soha semmilyen egzisztenciális előnyöm, de még kárpótlásom sem származott, azóta sem. Csak a gyomorgörcsöt hozta ez az időszak az életemben, az álmatlan éjszakákat, az állandó töprengést, hogy miként fogom megoldani a soron következő problémát. Miután 94-ben elnök lettem, ez konkrétan úgy nézett ki, hogy két intézménynek lettem a vezetője – az egyikben voltak a különböző feladatokra munkatársak, a Társaságnál viszont még a háttérfeladatokat is sokszor egyedül kellett megoldanom. Meglehetősen sok energiát követelt ez tőlem, aminek szomorú következménye volt, hogy 1994 után már nem vezettem színjátszó csoportot, holott addig, kétszer kilenc éven keresztül sikerrel irányíthattam gyerekszínjátszókat: először a Magyar Néphadsereg Művelődési Háza gyermekszínjátszó csoportját, aztán az ORIGO gyermekszínpadot. Az alkotó munkához nélkülözhetetlen kreativitást a Marczibányi és a MDPT irányítása igencsak felemésztette. A menedzselés minden energiát kivett belőlem. Rendezőként már csak a nyári táborok maradtak...

– *Hogyan ment akkor a jelölés ezen a 94-es közgyűlésen? Van egy emlékképem erről a közgyűlésről, azon kívül, hogy akkor nem voltam benne a közgyűlés előkészítő munkájában. Arra emlékszem, hogy két részből állt a közgyűlés, és azt követte a szavazás. Nagyon sokan voltunk. A beszámoló után jelöltek téged, és valami nagy arányban, „száz kéz a levegőben” szavazták meg a jelölőlistára kerülést. Aztán jelölte valaki Tibort, és egy „erősen töredékes terem” szavazta meg egyáltalán a jelölőlistára kerülést. Márpedig az egyesületi gyakorlatban ez nem volt benne, sokkal inkább az, hogy a jelöltek közé mindenkit fel szoktunk venni, legfeljebb nem szavazzuk meg utána.*

– Arra emlékszem, hogy megkérdeztek, vállalom-e a jelölést... És amikor szünet volt a közgyűlésen, akkor odajött hozzám Monzák Péter, és azt mondta, hogy teljesen nyilvánvaló, mindenki előtt, hogy Tibort nem fogja megválasztani a közgyűlés. Neki van egy ötlete, hogy tisztes távozást biztosítsunk Tibor részére, ő az örökös tiszteletbeli elnök cím felajánlását javasolja, és azt, hogy Tibor lépjen vissza a jelöléstől.

– *Igen, azt lehetett megérezni a jelölés kapcsán, hogy ez a terem, az ott lévők kb. 50%-kal többen fogják megszavazni a másik jelöltet. És, gondolom, ennek hatására indult el egy cselekvéssor, a helyzet kezelésére, többek révén. Így jöhetett ez a tiszteletbeli elnökség, aminek azért kellett jelen esetben „örökösnek” lennie, mert az alapszabály már kezdettől rendelkezett a „nem örökös” tiszteletbeli elnök személyéről: ezt a címet az alapításkor Hollós József kapta.*

– Én azt nem értettem, hogy miért olyan tragédia a megválasztás vagy nem választás, hogy fel kell ajánlani ezt az örökös tiszteletbeli elnökséget. Egyszer ezt választják, egyszer azt. Ha nem működök jól, akkor legközelebb nem fognak megválasztani.

Azt gondolom, hogy ennek az első választásnak a „legitimitását” éppen a következő választások adták meg, amikor újra meg újra megválasztottak.

És mindaz, ami történt a drámapedagógia területén.